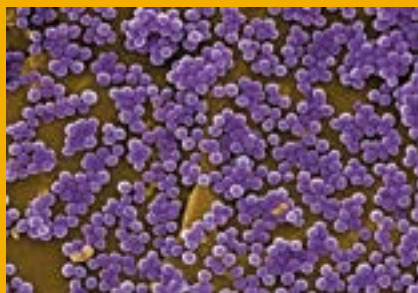

Co jsou zoonózy?

- Zoonózy jsou infekce nebo onemocnění, k jejichž přenosu může dojít přímo nebo nepřímo mezi zvířaty a lidmi, například konzumací kontaminovaných potravin nebo kontaktem s nakaženými zvířaty.
- Výzkum naznačuje, že jedna třetina až jedna polovina všech infekčních onemocnění člověka je zoonotického původu, tedy je způsobena přenosem ze zvířat. Přibližně 75 % nových onemocnění, která v průběhu posledních 10 let postihují člověka (např. virus západonilské horečky), pochází ze zvířat nebo z výrobků živočišného původu.
- Zoonózy alimentárního původu jsou významnou a široce rozšířenou hrozbou pro veřejné zdraví. V Evropské unii je každoročně potvrzeno více než 320 000 případů u člověka, jejich skutečný počet je však pravděpodobně mnohem vyšší.
- Počet případů salmonely u člověka klesl o téměř polovinu v období od roku 2004 do roku 2009 díky koordinovanému přístupu všech aktérů v rámci EU.
- Nezávislá vědecká doporučení Evropského úřadu pro bezpečnost potravin týkající se aspektů zoonotických onemocnění v oblasti bezpečnosti potravin a zdraví zvířat, podporovaná údaji shromážděnými členskými státy, pomáhají subjektům s rozhodovací pravomocí v Evropě při formulování politik a přijímání rozhodnutí na ochranu spotřebitelů před touto hrozbou pro veřejné zdraví.

Obsah

> Co jsou zoonózy?	1
> Co jsou zoonózy alimentárního původu?	1
> Jaká je úloha EFSA v boji proti zoonózám v EU?	2
> Boj s bakterií <i>Salmonella</i> - spolupráce v rámci EU	3
> Počet případů salmonelové infekce u člověka v EU, 2005–2009	3
> EFSA spolupracuje s klíčovými aktéry v oblasti zoonóz alimentárního původu	4
> Společné zprávy o antimikrobiální rezistenci	4

Co jsou zoonózy alimentárního původu?

- Zoonotická onemocnění alimentárního původu jsou způsobena konzumací potravin nebo pitné vody kontaminovaných patogenními (onemocnění způsobujícími) mikroorganismy, např. bakteriemi a jejich toxiny, viry a parazity.
- Nejběžnějšími mikroorganismy v Evropské unii (EU) způsobujícími alimentární onemocnění jsou *Campylobacter*, *Salmonella* a viry jako např. virus hepatitidy A a norovirus.
- Závažnost těchto onemocnění u člověka je různá od mírných příznaků až po život ohrožující stavy.
- Mnoho těchto mikroorganismů se běžně vyskytuje ve střevech zdravých zvířat určených k produkci potravin. Rizika kontaminace jsou přítomna od zemědělské produkce až po spotřebu („z farmy až po vidličku“) a vyžadují prevenci a kontrolu v rámci celého potravinového řetězce.
- Bezpečná manipulace se syrovým masem a dalšími syrovými potravinovými složkami, řádná tepelná úprava a správná hygiena v kuchyni mohou předejít riziku, které představují tyto mikroorganismy, nebo ho snížit.

"Evropský integrovaný přístup k boji proti zoonózám úspěšně dosáhl snížení zátěže salmonelózy u člověka. Vědecká doporučení EFSA a monitoring údajů o zoonózách přispívají k ochraně spotřebitelů v EU před touto hrozbou pro veřejné zdraví. Musíme však posílit naše kolektivní úsilí, abychom takového úspěchu dosáhli i u dalších zoonóz majících dopad na lidské zdraví. Zkušenosti nám ukazují, že pokud jde o možnou přítomnost mikroorganismů v potravinách, nesmíme polevit v ostražitosti."

Catherine Geslain-Lanéelle,
Výkonná ředitelka EFSA

Jaká je úloha EFSA v **boji** proti **zoonózám alimentárního původu** v EU?

„EFSA je klíčovým partnerem a důležitým přispěvatelem celoevropského harmonizovaného monitorování mikroorganismů představujících riziko pro lidské zdraví ve zvířatech a potravinách. Ve spojení s epidemiologickými daty na základě nových metod pro sledování a dohledání tyto informace mohou být využívány k prošetření chování zoonotických mikroorganismů za účelem posouzení jejich přispívání k zátěži tohoto onemocnění a k získání vodítek pro nákladově efektivní snižování rizik.“

Dr. Rob van Oosterom,

Nizozemský úřad pro bezpečnost potravin a spotřebitelských produktů, Úřad pro hodnocení rizik a výzkum, a člen Pracovní skupiny EFSA pro sběr údajů o zoonózách (Task Force on Zoonoses Data Collection)

Zoonotická onemocnění alimentárního původu jsou významnou a široce rozšířenou globální hrozbou pro lidské zdraví. V EU je každoročně ohlášeno více než 320 000 případů výskytu u člověka, jejich skutečný počet je však pravděpodobně mnohem vyšší.

Hlavní úlohou EFSA je hodnotit rizika spojená s potravinovým řetězcem v EU a tím zajišťovat vysokou míru ochrany spotřebitele a zdraví zvířat. Vědecká činnost a doporučení EFSA v oblasti zoonóz pomáhají Evropské komisi, Evropskému parlamentu a členským státům EU přijímat účinná rozhodnutí v oblasti řízení rizik a poskytují zdravý základ pro politiku a legislativu na ochranu spotřebitelů v Evropské unii.

„Posouzení rizik v oblasti zoonóz alimentárního původu je klíčovou součástí práce Panelu pro biologická rizika úřadu EFSA. Naše práce zahrnuje doporučení v oblasti kontrolních opatření, např. vnitrostátních a unijních cílů snižování výskytu za účelem podpory manažerů rizik při přijímání účinných rozhodnutí v této oblasti důležité pro lidské zdraví.“

Dr. Birgit Nørrung,

Předsedkyně Panelu pro biologická rizika, EFSA

Práce úřadu EFSA zahrnuje:

- > **Roční monitoring:** Výskyt zoonóz alimentárního původu v EU je monitorován a analyzován v každoročních Souhrnných zprávách EU vypracovaných úřadem EFSA a Evropským střediskem pro prevenci a kontrolu nemocí (ECDC). Toto sledování je založeno na srovnatelných údajích shromážděných členskými státy EU o prevalenci bakterie *Salmonella*, *Campylobacter* nebo jiných mikroorganismů u člověka, zvířat a v potravinách. Každoroční zprávy poskytují Komisi a členským státům aktuální informace o současné situaci.
- > **Analýza rizikových faktorů:** EFSA a jeho vědecké panely identifikují rizikové faktory, které přispívají k prevalenci zoonotických mikroorganismů v populaci zvířat a v potravinách na základě údajů členských států a dalších relevantních informací.
- > **Hodnocení rizik:** Vědecké panely EFSA provádějí hodnocení rizik pro veřejné zdraví, která představují nakažená zvířata, a poskytují doporučení ohledně toho, jaké dopady na tyto bakterie budou mít nová mitigační a kontrolní opatření.
- > **Doporučení ohledně opatření ke snížení výskytu:** Vědecká doporučení EFSA pomáhají osobám s rozhodovací pravomocí v EU pochopit očekávané dopady různých kontrolních opatření na veřejné zdraví. Údaje shromažďované členskými státy EU slouží jako základ pro EU při stanovení cílů pro snížení výskytu těchto mikroorganismů ve zvířatech určených k produkci potravin a v potravinách. Dopad programů snižování na skutečné rozšíření zoonóz ve zvířatech a v potravinách a související případy výskytu u člověka jsou poté monitorovány a analyzovány v každoročních Souhrnných zprávách EU. ■

Boj s bakterií *Salmonella* – spolupráce v rámci EU

K ochraně spotřebitelů před zoonotickými onemocněními alimentárního původu EU přijala integrovaný přístup k bezpečnosti potravin „z farmy až po vidličku“. Tento přístup sestává z hodnocení rizik a opatření pro řízení rizik zahrnujících všechny klíčové aktéry: členské státy EU, Evropskou komisi, Evropský parlament, úřad EFSA a Evropské středisko pro prevenci a kontrolu nemocí. Tento přístup je podporovaný včasnými a účinnými aktivitami komunikace rizik.

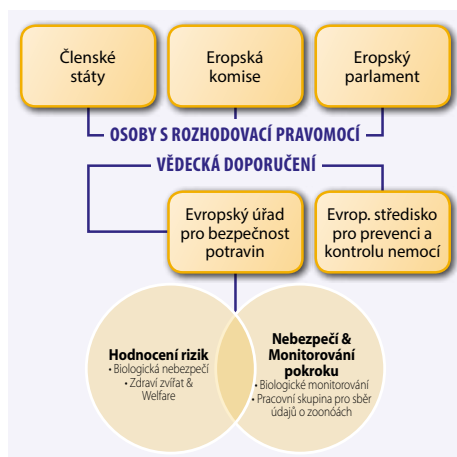

Schéma: Aktéři v EU zabývající se zoonózami

Koordinovaný přístup EU a členských států pomohl snížit počet případů onemocnění salmonelózou u člověka téměř o polovinu během období pěti let (2004–2009).

Legislativa EU v oblasti hygieny stanovuje hygienické požadavky pro výrobce

potravin a provozovatele potravinářských podniků a poskytuje pravidla pro úřední kontroly čerstvého masa, mléka a dalších potravin. To je důležitý regulační základ ke snížení rozšíření onemocnění alimentárního původu v rámci celého potravinového řetězce na minimum.

V roce 2003 EU spustila program rozšířených kontrol pro zoonózy, považující bakterii *Salmonella* za svou prioritu. Intenzivní programy na potírání bakterie *Salmonella* u drůbeže byly realizovány ve všech členských státech EU. Byly stanoveny cíle pro snížení výskytu salmonely v drůbežích hejnech (např. nosnic, brojlerů, krůt) a u prasat. Rovněž byla uvalena omezení na obchod s produkty z nakažených hejn.

EFSA sehrává důležitou úlohu při ochraně spotřebitelů před touto hrozbou pro veřejné zdraví tím, že poskytuje nezávislou vědeckou podporu a doporučení ohledně těch aspektů bakterie *Salmonella*, které se týkají lidského zdraví a bezpečnosti potravin, a monitoruje dopad cílů snížení a dalších možností kontroly.

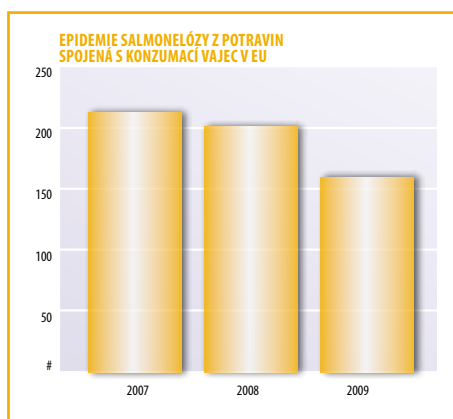
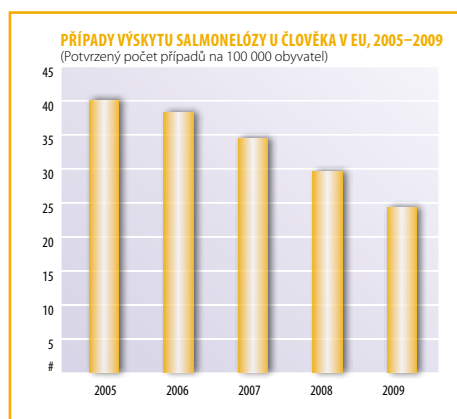
V Souhrnné zprávě EU o zoonózách a ohniscích onemocnění alimentárního původu ECDC a EFSA poskytují roční aktualizaci o pokroku při dosahování cílů snížení výskytu bakterie *Salmonella*. Tyto zprávy analyzují údaje z monitoringu *Salmonelly* u zvířat, v potravinách a u člověka shromážděné členskými státy. V letech 2005 až 2009 tyto zprávy naznačily zjevný klesající trend, pokud jde o výskyt *Salmonelly* u člověka, epidemie u člověka a výskyt v drůbežích hejnech. ■

„Společná souhrnná zpráva EFSA/ECDC jasně dokládá, že situace ohledně zoonóz v Evropské unii se dále zlepšila. Dosáhli jsme velkého pokroku v boji proti bakterii *Salmonella*. Trvalý pokles počtu případů svědčí o rozhodných, komplexních opatřeních zavedených členskými státy. Zcela jistě se jedná o jeden z úspěchů režimu bezpečnosti potravin Evropské unie.“

John Dalli,
Evropský komisař pro zdraví
a spotřebitelskou politiku

Významné snížení počtu případů salmonelózy u člověka

„Boj proti zoonózám může být úspěšný pouze tehdy, pokud bude existovat účinný právní rámec a pokud členské státy budou řádně provádět tato ustanovení zajištěním dostatečného množství pracovníků a finančních prostředků k zajištění nezbytných kontrolních opatření.“

Dagmar Roth-Behrendt,
poslankyně EP, místopředsedkyně EP

EFSA spolupracuje s **klíčovými aktéry** v oblasti zoonóz alimentárního původu

„EFSA, ve spolupráci se svými partnery v členských státech, bude nadále podporovat veškeré snahy o snížení výskytu zoonotických onemocnění v rámci EU. Pokles počtu případů výskytu bakterie Salmonella u člověka je velkým úspěchem a naznačuje, že kontrolní opatření zavedená Evropskou komisí a členskými státy EU fungují.“

Hubert Deluyker,

Ředitel pro vědeckou strategii a koordinaci

Úřadu EFSA během jeho činnosti v oblasti zoonóz alimentárního původu pomáhá:

- **Pracovní skupina pro sběr údajů o zoonózách:** Panevropská síť národních zástupců členských států EU a dalších zemí podávajících hlášení, jakož i Světové zdravotnické organizace (WHO) a Světové organizace pro zdraví zvířat (OIE). Členové pracovní skupiny pomáhají úřadu EFSA sběrem a sdílením informací o zoonózách ve svých příslušných zemích.

- **Panel pro biologická rizika a Panel pro zdraví a pohodu zvířat** tvořené nezávislými experty provádějícími hodnocení rizik a poskytujícími vědecká doporučení ohledně zoonóz pro manažery rizik v EU.

EFSA využívá údaje shromážděné členskými státy k monitorování a analyzování situace s ohledem na zoonózy, antimikrobiální rezistenci a ohniska alimentárních nákaz v celé Evropě. Výsledky jsou prezentovány v ročních Souhrnných zprávách EU o zoonózách, ohniscích alimentárních nákaz a antimikrobiální rezistenci a v dalších zprávách o specifických otázkách souvisejících se zoonózami. Roční Souhrnné zprávy EU jsou vypracovávány ve spolupráci s ECDC. ■

Společné zprávy

o **antimikrobiální rezistenci**

„Mnoho infekčních onemocnění člověka má původ přímo nebo nepřímo v populaci zvířat. Naše společné úsilí k potírání těchto onemocnění - zoonóz - je důležitou součástí ochrany zdraví občanů EU. Mezi ECDC a EFSA již od okamžiku zřízení ECDC probíhá hladká a intenzivní spolupráce. Vrcholem této společné práce je každoročně společná monitorovací zpráva o trendu v oblasti zoonóz, jež poskytuje Komisi a dalším manažerům rizik nejnovější důkazy a umožňuje provádění cílených preventivních opatření na úrovni EU.“

Marc Sprenger,

Ředitel Evropského střediska pro prevenci a kontrolu nemocí

V roce 2011 EFSA a ECDC vypracovaly svou první společnou zprávu o antimikrobiální rezistenci zoonotických bakterií majících negativní účinek na člověka, zvířata a potraviny. Tato zpráva významně přispívá k činnosti prováděné na evropské úrovni a pomáhá Evropské komisi při formulování návrhů opatření v boji proti antimikrobiální rezistenci.

Antimikrobiální rezistence znamená schopnost mikroorganismů odolávat antimikrobiální léčbě. Nadměrné nebo nesprávné užívání antibiotik se spojeno s výskytem a šířením mikroorganismů rezistentních vůči antibiotikům, což způsobuje neúčinnost léčby a představuje vážné riziko pro veřejné zdraví.

Rezistentní bakterie se mohou šířit mnoha různými cestami. Pokud se antimikrobiální rezistence vyskytne u zoonotických bakterií přítomných v tělech zvířat a v potravinách, může rovněž ohrozit účinnou léčbu infekčních onemocnění u lidí a zvířat.

Vědecký panel EFSA pro biologická rizika využívá těchto údajů spolu s dalšími informacemi k vydávání vědeckých doporučení v oblasti antimikrobiální rezistence. Tento panel provedl hodnocení rizik souvisejících s úlohou potravin jako prostředku přenosu bakterií s antimikrobiální rezistencí na člověka. ■

Odhodlán zajistit bezpečnost evropských potravin

Largo N. Palli 5/A
43121 Parma
ITALY

Tel + 39 0521 036 111
www.efsa.europa.eu

doi 10.2805/987260
ISBN 978-92-9499-080-8

This document is an unofficial translation of the original document provided by the European Food Safety Authority (EFSA) in English, entitled Food-borne zoonoses and located at https://www.efsa.europa.eu/sites/default/files/corporate_publications/files/factsheetfoodbornezoonoses.pdf, © European Food Safety Authority 2014. The translation of the original document has been carried out exclusively by Ministry of Agriculture (CZ). EFSA does not accept any liability for mistakes or inaccuracies resulting from the translation process.

© Evropský úřad pro bezpečnost potravin, 2018. Kopírování povoleno, s výjimkou využití pro komerční účely, za předpokladu uvedení zdroje.

Foto: Shutterstock

www.bezpecnostpotravin.cz